

БОГДАН ЖОЛДАК - РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ МІФ?

**ІНТЕРВ'Ю З Б.ЖОЛДАКОМ,
СЦЕНАРИСТОМ, ДРАМАТУРГОМ, ПРОЗАЙКОМ,
ОДНИМ З КЕРІВНИКІВ КОМПАНІЇ «РОСЬ» І ПРОСТО ЦІКАВОЮ
ЛЮДИНОЮ.**

? Для драматурга життя, напевно, теж своєрідна п'єса. Який сюжет ви придумали для свого життя?

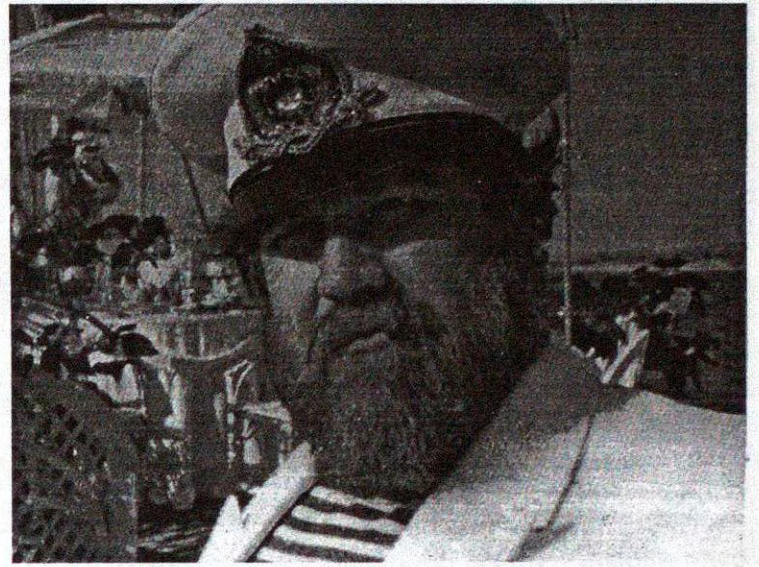
Сюжет дуже простий. Вірніше я придумав принцип, за яким будуються всі сюжети. Одного разу, десь у підземному переході, я раптом додумався, що я - козак. І зразу все стало на свої місця: я став гратися у цей козацький театр, тобто почав ним жити, і будь-яка ситуація вирішувалася одним способом: як би в цій ситуації вчинив козак? Наша біда не в тому, що ми поневолені, а в тому, що в нас немає адекватної реакції ні на що. Тільки людина починає вагатися - вона зразу втрачає себе. Козак - це така істота, що не вагається. Оце принцип мого театру у найкращому розумінні цього слова. Бо ж раніше все життя у людини було театром - від народження до смерті: все було позначене дійством, а тепер дією. Людина знала стандартні форми дійства і на цих схемах імпровізувала своє життя. А з тих пір, як наше суспільство поділилося на виконавців і глядачів, то тепер кожен із нас задає питання: «В якому театрі я живу?» Але ми дуже часто забуваємо ставити собі це питання.

От зараз дуже цікаво стало жити, бо навколо нас відбувається така театралізація, механізми якої ми не знаємо. Наприклад, коли ми жили у відверто комуністичному суспільстві, то ми його демістифікували потрошку, й от тільки ми його повністю роздемістифікували, як воно помінялося і прикинулося іншим, і зараз містифікатори незнані нам режисури випереджають нас на пару кроків і весь час нас дурять.

При тому існують й інші театри: побутовий, сексуальний. От уявіть собі: двоє фригідних партнерів «видають страшний секс» і до кінця вірять, що один одного переконав. Кожен етап нашого життя - своя структура, свій театр. Якщо нам вдасться повернути цю структуру на мистецький лад - нам поталанило.

? У драматургів бувають різні долі. Хтось, як Жене, проводив час у в'язниці, Гавел став президентом, колишній драматург - навіть папа Римський Іоанн Павло II. А якби ви грали роль злочинця, президента або папи Римського, які були б ваші дії?

Роль злочинця ми всі грали у недавньому минулому. Ми гралися в злочинців, знаючи, що злочинцями не є, а злочинцями є ті, що були, наприклад, президентами. Ми знали елементарну конспірацію, і багато дечого вдавалося - ми проскакували через цей так званий закон. Але зараз, коли ця злочинність всюди інспірується, то для мене ця

Богдан Жолдак у фільмі «Фучжоу».

іпостась стала відвортною. Папою Римським я ніколи не буду через те, що я не люблю християнства. А президента я б зіграв блискуче, бо всі ті, хто намагаються цю роль грати, грають її нездарно.

? А яким був би перший указ?

Я б скасував усі проміжні ланки, ліквідував сферу посередництва. У цивілізованих країнах вона потрібна, бо там дуже велика пропозиція, яка не може досягти своєї мети. А в нас пропозиції немає, а попит такий великий, що ці посередники стають лише перешкодою.

? А що ви думаєте про посередництво між театром і драматургією?

А це взагалі дуже інтересний зв'язок. От усі говорять: «Нема драматургії» або «Нема режисури», або ж «Нема театру». Чогось нема, а насправді нема зв'язку. От, скажімо, я, геніальний драматург, приходжу до геніального режисера. Ми знаємо про геніальність, але цей режисер все життя мріяв поставити, наприклад, «Макбета», років тридцять, і все не виходить. От я йому кажу: «Я написав річ геніальніше, ніж у Шекспіра», а він мені про Макбета, або напиши мені «те-то і те-то». А я кажу: «У мене є те-то і те-то». І ми починаємо такий танок. А в результаті розходимось, я кажу: «Нема режисури», а він: «Нема драматургії».

? Пане Богдане, а що ви думаєте про такі ланки цієї структури, як Міністерство культури, ВААП... Вони допомагають чи загальмовують?

Я думаю, що загальмовують, Вони захищають не авторські права, а автора від своїх прав. В цьому я переконався на власній шкірі дуже боляче, коли кіностудія ім.Довженка подала на мене в суд саме через те, що я не хотів брати співавтора, і я звернувся в товариство авторських прав, щоб вони мене захистили. Так вони не дали жодної поради, не кажучи про те, що їхній адвокат мусив бути на процесі, а він просто не прийшов.

? *От ви більш відомий як письменник і сценарист, і менше як драматург. Як ви вважаєте, це теж через численні проміжні ланки?*

Ні. Я так думаю, що кожна людина, яка хоче стати драматургом, ним стане. Зверніть увагу на те, що всі наші драматурги не мають якоїсь спеціальної освіти, і слава Богу, що в нашому театральному немає драматургічного факультету. Адже всі інші ланки театру - залежні від держави. Тому виникає конфлікт між одержавленим театром і відносно вільною недержавленою драматургією. Ви зверніть увагу на те, як ці театри працюють. Скажімо, якийсь театр поставив якусь п'єсу, здобув успіх, і зразу всі інші починають її ставити. Або почули, що десь на Заході з'явилася якась п'єса, а власної думки, власного «я» немає, йде тиражування одного й того ж, навіть в одному місті.

? *І тому вони бояться ставити молодих драматургів, маловідомих?*

Знаєте, є така приказка: «Не пізнаєш смаку пудингу, поки не з'їси його». А наша театральна індустрія хоче пізнати, не з'ївши, бо вагається: «Раптом з'їмо, а він виявиться кизяком». Тобто, вони не можуть відрізнити одне від другого, і взагалі, не хочуть розрізняти. От, скажімо, є геніальна п'єса Олени Клименко «Шалений Святополк». Всі театри її читали, кілька робили вигляд, що хочуть поставити, але ніхто не хоче ризикнути.

? *Пане Богдане, ви сказали, добре, що не існує відділення драматургії. Ви вважаєте, що драматургові взагалі не потрібна фахова освіта?*

Я скажу навіть страшніші речі: Я вважаю, що взагалі театральна освіта непотрібна. І легко доведу на прикладах: Богдан Ступка немає спеціальної акторської освіти. Або читаємо, що якась видатна зірка вирішила повчитися у такого-то майстра, але не в абстрактному інституті, а у конкретного майстра.

? *Так потрібен майстер?*

Людина сама йде до того: вигадує свою драматургію, свій театр, і у зіткненні з іншими представниками театального світу, вдосконалюється. Скажу таку штуку: коли я написав першу п'єсу, я не любив театру. Але в мене була мрія надати життя «Конотопській відьмі», і так трапилося, що перша спроба потрапила у театр ім. І.Франка, і там я вже почав учитися. Я сидів на цих репетиціях (п'єса була кардинально змінена Афанасьєвим і Данченком) і за час постановки здобув більше, ніж за п'ять років вузу. Після того, як я став драматургом, я почав любити театр, розуміти акторів, ходити на вистави потроху. І мені навіть пощастило - я побачив кілька непоганих вистав.

? *Ви були одним з учасників артпроекту «Лабіринт», що проходив у Луцьку на фестивалі «Оберіг-93» під гаслом герметизму. Чи потрібен герметизм театрові?*

До мене цей проект прийшов запискою з Луцька, але я вирішив, що то «геометризм». Я почав шукати, що то є, не знайшов, і сам собі придумав. Коли виявилось, що конференція присвячена іншому, ми з такою ж легкістю переключилися на інше. Врешті, там були лише два істинні герметисти: Кость Шишко, якого ніхто не знав, і Микола Кумановський, якого знали всі, але він відсахнувся від тої конференції, і кілька науковців зімпровізували той герметизм. Наш театр часто впадав у герметизм. Але найбільший прояв я зустрів в одному селі Боршівського району Тернопільської області. Там ставили «Тараса Бульбу» підпільно в хаті (у вісімдесяти роки), де глядачів було, як і акторів. Цей рекорд, певно, не переплюне ніхто, аби хотів прорватися у книгу рекордів Гіннеса.

? *Пане Богдане, Ви брали участь у багатьох мистецьких авантюрах, а яка була найбільшою?*

Ви знаєте, я аж зараз нашттовуюсь у пресі на засудження найбільшої мистецької події на Україні за останні кілька тисяч років. Це «Вивих-92» у Львові. Суцільний карнавал, маскарад. Там був карнавал спотворених автомобілів чи тих, хто найбільше спотворить себе оджею, конкурс анекдотів, кіновивихи тощо. На жаль, освітили його дуже кучо. Але наші критики, ті самі, що засуджують імпровізацію, вважають, що «в епоху, коли вибухають Чорнобилі, карнавалити нетолерантно по відношенню до нашої духовності».

? *Я б ще хотіла торкнутися мовної проблеми: у своїх творах ви вживаєте і суржик, і нецензурні слова, але водночас ви вишуканий стиліст. Якої думки ви про проблему нецензурності?*

Знаєте, у Києві є такий Лесь Подерев'янський, який пише свої п'єси матом, але якщо цей мат вилучити, п'єса залишиться. А є зовсім без мату, і йдеться там, скажімо, про метеликів, але все одно вони «похабні». Правда, ще треба, щоб на п'єси з матом ходили люди, які матірно живуть, бо якщо туди потраплять, скажімо, вболівальники Малларме, то вони можуть накласти на себе руки. У кожного глядача має бути свій театр. У прихильників театру Тіней - свій. У шанувальників Кабуко - свій.

? *А як виглядає ваша публіка?*

Вона виглядає точно так, як публіка, що стояла чотири дні під дощем на «Вивиху». Оцю публіку я обожною навіть більше, ніж сам театр.

? *І на останок дещо каверзне питання: ви живете на проспекті, що носив ім'я видатного урядового драматурга Корнійчука. Тут живе й інший драматург Я. Верещак. Така іронія долі. Як ви вважаєте, чиє ім'я носитиме цей проспект у майбутньому?*

Якби я був урядовцем, я б назвав цей проспект іменем Шекспіра, щоб нікому не було завадно. До речі, на Україні немає жодної вулиці Шекспіра, навіть закавулка якого, а це дуже прикро...

Вела розмову

Надія Мірошниченко

КІНО
ТЕАТР

23